

İNSANI CENNETE GÖTÜREN AMELLER*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Aziz ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler!

Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin selâmı, rahmeti, bereketi, ihsânı, ikramı üzerinize olsun... Cenâb-ı Hak iki cihanda aziz ve bahtiyar eylesin...

a. Selâmı Yayın!

Ahmed ibn-i Hanbel, Hâkim, Taberânî, Beyhakî, İbn-i Mâce ve Tirmizî'nin Abdullah ibn-i Selâm RA'dan rivayet ettiği sahih hadis-i şerifte, Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:¹

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

¹ Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.652, no:2485; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1083, no:3251; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V, s.451, no:23835; Dârimî, *Sünen*, c.I, s.405, no:1460; Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.176, no:7277; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.VII, s.257, no:35847; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VI, s.424, no:8749;

Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.II, s.502, no:4422; Abd ibn-i Humejd, *Müsned*, c.I, s.179, no:496; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.I, s.418, no:719; İbn-i Ebi'd-Dünyâ, *Teheccüd*, c.I, s.110, no:7; İbn-i Abdi'l-Ber, *el-İstîâb*, c.I, s.280; İbn-i Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, c.I, s.620; İbn-i Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, c.I, s.235; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.XXIX, s.104; Ziyâü'l-Makdîsî, *el-Ehâdîsü'l-Muhtâreh*, c.IV, s.26, no:418; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.II, s.152; Abdullah ibn-i Selâm RA'dan.

Câmiü'l-Ehâdîs, c.XXIII, s.118, n°:25693.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَفْشُوا السَّلَامَ وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ
وَصَلُّوا الْأَرْحَامَ وَصَلُّوا بِاللَّيْلِ وَالنَّاسُ نِيَامٌ
تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِسَلَامٍ

حم . ش . ك . طب . ق . ض . ه . ت . صحيح ، وعبد بن حميد ، والدارمي ، وابن سعيد ، وابن
زنجويه عن عبد اهلل بن سالم

RE. 495/4 (*Yâ eyyühe'n-nâs! Efşü's-selâm, ve at'imu't-taâm, ve sîlü'l-erhâm, ve sallû bi'l-leyli ve'n-nâsü niyâm; tedhulü'l-cennete bi-selâm.*)

Bu mübarek sözlerinin mânâsını açıklayayım, sonra konu üzerinde daha geniş konuşmaya devam edelim:

Peygamber SAS Efendimiz, (*Yâ eyyühe'n-nâs*) buyuruyor. Yâni karşısında bulunan tanıdığı, tanımadığı, insanlara hitab ediyor. “Ey insanlar, ey ahali, ey halk!” diye umûma hitab ediyor. Umumî bir hitab, kalabalığa yapılmış bir hitab.

(*Efşü's-selâm*) “Selâmı *ifşâ* ediniz! Yâni, selâm vermeyi yayınız; açıkça, önünüze gelene “*Es-selâmü aleyküm!*” diyerek selâm veriniz ve bu selâm verme adetini de yaygınlaştırınız, yayınız!”

(*Ve at'imut-taâm*) “Ve yemek yediriniz!

(*Ve sîlü'l-erhâm*) Ve akrabalarınızı kollayınız, akrabalık bağlarına riayet ediniz, onlara yardımcı olunuz, sıla-i rahim yapınız!”

(*Ve sallû bi'l-leyli ve'n-nâsü niyâm*) “İnsanlar uykuya daldıkları, uyudukları zaman, geceleyin herkes uykudayken, siz namaz kılınız!”

(*Tedhulü'l-cennete bi-selâm.*) Burada *tedhulûne*'nin *nun*'u düşmüş. Çünkü emrin cevabı oluyor. Bunları, bunları yapın diye emir verildikten sonra, böyle yaparsanız; (*tedhulü'l-cennete bi-selâm.*) “Cennete selâmetle, sağlıklı, esenlikle girersiniz.” buyruluyor.

O halde bu kelimeleri biraz daha açıklayalım. Bu sözü, Peygamber Efendimiz'in böyle dediğini Abdullah ibn-i Selâm RA naklediyor bize. Bu kişi çok önemli bir kişi, çok değerli bir kişi... Peygamber Efendimiz'in ashabından. Özellikleri itibariyle, üzerinde dikkatle durmamız gereken bir kişi.

Kendisi yahudi; yahudilerin Medine-i Münevvere'deki alimlerinden, *ahbâr-ı yehud*'dan. *Ahbar*, *hibir* kelimesinin çoğulu. Noktasız *ha* ile, *cim*'e benzeyen *ha* ile. Alim demek, yâni der-yâ gibi bilgisi olan alim demek. (Noktalı *ha* ile olursa, *ahbar* diye hırıltılı *ha* ile olursa, o zaman haberler mânâsına gelir.) Rahiplere, hristiyan papazlarına *ruhban* denildiği gibi, yahudilerin din adamlarına da *ahbar* deniliyor.

Bu zât-ı muhterem Medine'deki yahudilerin hürmet ettiği, saygı gösterdiği, bilgisine hayranlık duyduğu, alim bir kişi. Adı Abdullah ibn-i Selâm, Selâm oğlu Abdullah...

Peygamber SAS Efendimiz Medine-i Münevvere'ye geldiği zaman, hicret ettiği zaman;

“—İşte bir zât geldi, Allah'ın peygamberi, elçisi olduğunu söylüyorlar. Bakalım bu beklediğimiz, Tevrat'ta da geleceği bildirilen, evsafı bildirilen ahir zaman peygamberi mi?” diye merakla, incelemek için, Peygamber Efendimiz'in toplantı yaptığı meclise, toplantı yerine gitmiş. Ve o toplantı yerinde, şöyle arkadan, neler söylendiğine dikkat etmiş. Efendimiz bu tavsiyeleri buyurmuş.

Bu hadisi anlatırken, “İşte oraya gittim, yüzüne bir de baktım ki...” diyor.

عَرَفْتُ أَنَّ وَجْهَهُ لَيْسَ بِوَجْهِ كَذَّابٍ

(*Araftü enne vechehû leyse bi-vechi kezzâb*)
“Anladım ki, yüzü hiç öyle yalan iddiada bulunacak, yalan söz söyleyecek; olmayan bir şeyi ben söyleyeyim diye yalandan söyleyecek bir insan değil!” Ciddî, nurlu, pırıl pırıl, sakin, aşık olunacak, hayran olunacak, beğenilecek, vakarlı, sevimli bir kimse. Allah cemalini görmeyi cümlemize nasib etsin...

“—Bir de baktım ki, yüzü hiç de öyle yalancı bir insan yüzü değil!” diye, böyle hayran kalmış.

Ne demiş Efendimiz?.. O Medine'ye geldiği ilk günlerin toplantılarından birinde yâni. Yeni bir şehre hicret etmiş bir insan. Karşısındaki insanlar kimler?.. Bunların bir kısmını hacca

geldikleri zaman, Akabe bey'atında tanıdı. Ama birçokları da onun için, daha ilk defa gördüğü kimseler... Çevre de yeni bir çevre... Böyle bir topluma, yeni bir şehre geldiği zaman söylediği sözler önemli.

Bu hadis-i şerifi tabii müteaddit defalar sohbetlerimizde, yeri geldikçe söylemiştik. Bir kere diyor ki:

(*Efşü's-selâm*) “Selâmı ifşâ edin!” İfşâ ne demek?.. *Fâş* etmek demek. Yâni, gizli yapmamak, aşikâreye çıkartmak. Meselâ sırrı *fâş* etmek ne demek?.. Sırrı saklamayıp söylemek demek... “Selâmı da saklamayın, içinizde kalmasın, fâş edin, ifşâ edin, yayın, aşikâre söyleyin!” demek.

Bir kere selâmın, selâmlaşmanın çok önemi var İslâm'da. Çünkü selâmlaşma bir nezaket başlangıcıdır, tanışmanın başlangıcıdır. Müslümanların tanışması lâzım, insanların tanışması lâzım! İnsanlar Hazret-i Adem'in evlâtları, aynı cinsten varlıklar, çok yüksek varlıklar. İnsanoğlu çok yüksek bir varlık. Elbette yüksekliğine uygun bir yaşam tarzı ve davranışları olması lâzım!

Bir kere müslüman müslümanı, insan insanı, insan olması dolayısıyla, hemcinsi olması dolayısıyla, *Benî Adem*, Adem AS'ın evlatları olması dolayısıyla, tanınması lâzım, sevmesi lâzım!.. Bu tanımak, sevmek için ilk adım nedir?.. Selâmdır.

Selâm, karşı tarafa:

“—Ben sana karşı iyi duygular besliyorum, senin iyiliğini istiyorum, esenliğini istiyorum. Dünyada ahirette selâmette olmanı istiyorum. Her türlü selâmetin, huzurun, rahatın, refahın, nimetin, ihsanın, ikramın olduğu cennete girmeni istiyorum!” demeye kadar giden, çok özlü bir söz ve dini mânâsı çok derin bir söz.

Bunun Türkçe’ye başka bir kelimeyle, esenlikle falan tercümesi mümkün değil. Çünkü Arapça’daki ilişkileri bakımından kelimenin arkası, çağrışımları ve bağlantıları, başka hiç bir dilde olmayan genişlikte ve zenginlikte ve önemli.

السَّلَامُ عَلَيْكَ

(*Es-selâmü aleyke*) “Selâm senin olsun!” demek, “Sen cennetlik ol!” demeye kadar giden bir mânâ taşıyor. Yâni, “Dârü’s-selâm olan cennete gir, orası sana nasib olsun, cennet sana nasib olsun!” demeye kadar giden, çok güzel bir söz...

Tabii, bazıları bunu yadırgıyorlar veya soğuk karşılıyorlar, yâni halimiz o hale gelmiş. “*Es-selâmü aleyküm*” deyince sinirleniyor, yüzü kızarıyor, tavrı değişiyor. “Bırak şu Arab’ın selâmını!” filan diyor. Halbuki, kendisi bir çok Avrupa kelâmını kullanıyor. Meselâ, telefonda *alo* diyor. *Alo* ne demek?.. Merhaba demek, *hello* demek yâni. *Hello*’yu derken hiç yadırgamıyor. Halbuki ben niye *hello* diyeyim, merhaba derim veya daha güzel bir Türkçe kelime kullanırım. Yabancı bir kelime kullanmam.

Farkına varmadan *alo*'yu kullanıyor. *Hello* (merhaba) demek olduğunu bilmeden, yabancı bir selâm olduğunu bilmeden kullanıyor. Ama, Allah'ın *Es-selâmü aleyküm*'üne kızıyor bir çok kimse. Öztürkçecilikten kızıyor, ilericilikten kızıyor, devrimcilikten kızıyor, İslâm'a karşı olmasından kızıyor... Bir çok şeyden, artık böyle İslâm'a karşı çeşitli yönlerden şartlandırılmış. Pavlof'un şartlı refleksi tarzında eğitiminde, gazeteyle, dergiyle, görgüyle, karikatürle, çizgiyle, filimle, oyunla şartlandırılmış.

İslâm deyince, mahsustan bazı kimseler çağrışımları hesaplıyorlar. Yâni, İslâm deyince akla iyi şey gelmesin, İslâm deyince aklına hep kötü şeyler gelsin diye. Avrupa'da bunu çok kurnazca yapıyor Avrupalılar. İslâm diyor, bir minareyi gösteriyor, ezan okunduğunu gösteriyor. Bir kurban; hemen koyunun kesilmiş olduğunu ve kanlarının akmış olduğunu gösteriyor. Pekiyi sen ne demek istiyorsun?.. Sen hiç mezbahada hayvan kesmiyor musun?.. Hayvan eti yemiyor musun?..

Sen hayvan eti değil, insan eti bile yiyorsun. Yâni sen insanları bile kahrediyorsun, mahvediyorsun, sömürüyorsun, türlü haksızlıklar yapmışsın benim tarihimde, ecdadımda, okuduğum kitaplarda nice nice sabıkaların var, nice nice misaller var. Kendin de bilip duruyorsun. Sanki kendi dininde kurban meselesi yok mu?.. Var. Sanki başka dinlerde yok mu?.. Var. Fakat işte ille İslâm'ı kanla, kesmekle alâkalı gösterecek, veyahut arkasından terörist gösterecek.

Terör, dehşet demek... *Terörist*; dehşet verici, yıldırım için yıldırıcı korkunç işler yapan insanlar. Bu da Avrupa'nın adeti zaten. Terörizm Avrupa'nın adeti, kelime de Avrupa'dan gelme. Bir işi yapmak için, güzel güzel yapmak yolunu seçmiyorlar, "Dehşet meydana getiririm, yıldırımım, zorla alırım!" diye, o tarzda hareket ediyorlar. Yâni, oturup kuzu kuzu, yumuşak yumuşak, rıfk ile, selâmetlik ile, esenlik ile, tatlı tatlı, sulh u sükun ile iş yapmak yok... Ama işi döndürmüşler, çevirmişler, böyle insanları şartlandırmışlar.

Bu bir misal tabii... Çok misaller verebiliriz.

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ

(*Es-selâmü aleyküm*) demek, yâni "Sen hem dünyada her türlü hastalıktan, belâdan, sıkıntıdan uzak ol, esen ol; hem de cennetlik ol!" demek.

Dünyada ne kadar kral gibi, Nemrut gibi, Firavun gibi yaşasan da kıymeti yok! Sonunda ahirette cehennemlik olacak bir insanın, dünyadaki kısa mutluluğu, mü'min için hiç kıymetli değil. Hiç kimse Firavun'a özenmiyor, hiç kimse Nemrud'a özenmiyor, hiç kimse Neron'a özenmiyor, onun gibi olayım diye düşünmüyor. Zengin olmayı düşünüyorlar belki ama, onlar gibi olmayı hiç düşünmüyorlar.

Asıl büyük, ebedi, sonsuz, sermedî, hâlidî saadet ahiret saadeti. Onu kazanmak için çalışacak insan bu dünyada... Malıyla, canıyla, var gücüyle, bütün bilgisiyle, nezaketiyle, zarafetiyle, gayretiyle, kuvvetiyle, ilmiyle, irfanıyla hizmet edecek, gönül alacak, sevap kazanacak.

Yunus'un (Rh.A) sözü ne kadar güzel:

*Ben gelmedim dâvî için,
Benim işim sevi için.
Dostun evi gönüllerdir,
Gönüller yapmaya geldim! ²*

² Dr. Mustafa Tatçı, Yunus Emre Divânı, s.176, şiir no:179, MEB, İstanbul 2005; Şiirin tamamı şöyle:

*Benim bunda kararım yok,
Ben bundan gitmeye geldim.
Bezirganim metaım çok,
Alana satmaya geldim.*

*Ben gelmedim da'vi için
Benim işim sevi için.
Dostun evi gönüllerdir,
Gönüller yapmaya geldim.*

*Dost esrûğu deliliğim,
Aşıklar bilir neliğim,
Değşiriben ikiliğim,
Birliğe yetmeye geldim.*

*Ol hocamdır, ben kuluyam;
Dost bahçesi bülbülüyem;
Ben şeyhimin bahçesinde,
Şad olup ötmeğe geldim.*

*Bunda bilişmeyen canlar,
Onda bileşemez onlar;
Bunda bilişip dost ile,
Halim arz etmeğe geldim.*

*Siz Yunus'tan sorun haber,
Dost kandaysa anda ol var,
Haber gel sen benden al!
Ben anı görmeye geldim.*

*Yunus Emre aşık olmuş,
Ma'şûka derdinden ölmüş.
Gerçek erin kapısında,
Ömrüm harcamaya geldim.*

Gönül yapmayı hayatın amacı, gayesi saymak... Bunu niçin söylüyoruz?.. Bizim milletimiz, Türk milleti milyonlarca Yunus demektir. Yâni Türk milleti nasıl bir millettir, nedir?.. Milyonlarca Yunus'tur. Köylüdür ama, Yunus gibi âriftir. Köylüdür ama Yunus gibi cömerttir. Köylüdür ama, Yunus gibi aşık-ı sadıktır. Köylüdür ama, misafirperverdir. Köylüdür ama, mütevazidir. Köylüdür ama, gayretlidir. Köylüdür ama, bilgilidir, görgülüdür. Yunus gibi...

Yunus Emre, bizim milletimizi iyi anlatacak güzel bir misaldir, tam bir misaldir. Böyle odun bile getirirken eğri odun seçmeyen, her şeyin güzelini bilen ve sözün de güzelini söyleyen; sözün bazen kalbi yıktığını, bazen savaş çıkarttığını, sözün dikkatle söylenmesini bilen bir kimse...

Bütün ecdadımız böyleydi. Bütün Türk milleti, bütün halkımız böyleydi. Tabii bunlar ancak edebiyatı bilen, tarihi bilen, örfümüzü bilen, bir de dünyayı bilen insanların görebileceği gerçekler.

Bize hoş gösterilen düşmanlar nasıldır? Onların görüntüleri, reklamları, propagandaları nasıl, iç yüzleri nasıl?.. Bunu bilmek de lâzım!..

Rusya Kafkaslarda bütün insanlar için, dünya için çarpışıyormuş. Hiç de öyle değil. Bir kere bu Kafkasya senin değil; bu Kafkasya, Kafkasyalıların... Ama sen orayı istila ettin. Şimdi de bütün dünya için çarpışmıyorsun; oranın petrolü için, oradan geçecek petrol

borularından hisse almak için kan döküyorsun, çoluk çocuğu öldürüyorsun. Esirleri, yaralıları parayla satıyorsun; kadınları, çoluk çocuğu zehirliyorsun. Bir sürü insanlık suçu... Ama sözü öyle söylüyorlar. Onlara kanmasın insanlar.

Hasılı, (*Efşü's-selâm*) “Selâmı yayınız!” demek; bir, “*Es-selâmü aleyküm*”ü yayınız ki, muhabbet olsun, tanışıklık olsun!” demek.

Bir de, “Selâmeti, esenliği sağlayınız! Yâni, sadece iş sözde kalmasın!” demek.

Birisine, “Sen şen ve esen ol!” derken, onun şenliğini, esenliğini bozacak bir şey de yaparsa insan, herhalde zıt olur, tezat olur, yanlış olur. Yâni “Sen esen ol, sen iyi ol, sen şen ol!” dediğin zaman, onun öyle olması için de ikram, izzet, itibar, güleç yüz, yardım ve sâireyi de sağlamak İslâm’ın emri. İş lafta bırakmıyor.

Zaten bilginin lafta bırakılması İslâm’da günah... Bilginin lafta kalmaması lâzım, uygulanması lâzım! Uygulandığı zaman kıymetli... İlim amel edildiği zaman, icraata geçtiği zaman kıymetli İslâm’da... Onun için, hem selâmı söz olarak söyleyecek, hem de selâmetliği için çalışacak. Gönlü şen olsun, hoş olsun, gönlü yapılısın diye çalışacak. Bu o kadar derin bir anlama sahip.

Ama yeni geline bir şehirde, ahaliye ilk söylenen söz olması bakımından çok önemli!.. Çünkü biz, ticaret yoluyla dünyaya açılan bir milletiz şimdi. Sebep olanlardan Allah razı olsun...

Dış dünyaya açılıyor, mallarımız dışa satılıyor. Müteşebbis müteahhitlerimiz, muhtelif ülkelerde, dış ülkelerde iş yerleri açıyorlar, fabrikalar açıyorlar. Türkiye’de imal edilen mallar, yiyecekler, malzeme satılıyor.

Avustralya’da şaşırıyoruz; bir çarşıya pazara gittiğimiz zaman, Türk mallarını gördüğümüz zaman memnun oluyoruz. “Aaa, Paşabahçe’nin camları, bardakları burada!.. Aaa, falanca mobilya fabrikasının mobilyaları, eşyaları burada!.. Aaa, Türkiye’den gelme şu mal!” diye seviniyoruz, memnun oluyoruz. Yâni bu dışa açılma da önemli bir şey.

Selâm, iyiliğini dilemek, karşısındaki insanla tanışmak... Biz insanız, aynı cinsteniz, aynı babanın evlâtlarıyız. Bizim aramızda yakışan sevgidir, ilişkilerin tatlı olmasıdır. Böyle harp, darp, öldürme, kan dökme, sömürme, inletme, zulmetme yoktur... Bu ne kadar güzel bir şey! İşte bu devrede, bu açılım zamanında dışta da nasıl hareket edeceğimizi gösteren bir şey.

Yeni bir muhitte, biz meselâ Avustralya’ya gelmişiz veya Avrupa’ya gitmişiz, Amerika’ya gitmişiz. Belki dünyanın artık gidilmeyen nereleri kaldı bilmiyorum, her yere gidiyor kardeşlerimiz. Sağ olsunlar, Allah gayretlerini arttırsın... Gittiği yerde bir kere selâmı yayacak, güzel davranacak, sevgi toplayacak.

b. Yemek Yedirin!

Sonra, (*Ve at'imut-taàm*) “Yemek yedirin, cömertlik, iyilik yapın!” İnsanın en asli ihtiyacı yemektir. Yemek yiyemediği zaman, yemediği içmediği zaman ölür insan... Gıda alamadığı zaman hastalanır, halsizleşir, düşer. Bakılmazsa, yemezse ölür. Açlıktan kıtlıktan Afrika’da hayvanların, yerlilerin, zavallıların öldüğü gibi, ölür. Onun için yemek yiyecek.

Pekiye adamın yemeği yok. Garip, muhacir, kimsesi yok, diyar- ı gurbette; imanından dolayı kendi yurdundan çıkartılmış, kendi evinden uzaklaştırılmış, kendi eşyalarını taşıyamamış, canını kurtarmak için gelmiş. Ne olacak şimdi?.. O fakir, buradaki adam zengin... Buradakinin bağı, bahçesi, hurması, üzümü var; yeşilliği var, kuyusu var, evi var... Bu yeni gelenin hiçbir şeyi yok... Aynı şekilde gelmeseyse bile, oranın yerlileri arasında da geçim farkları var.

Zengin ne yapacak?.. Zenginliğinden, zengin olmayanları faydalandırarak, sevap kazanacak. Allah ona nimeti vermiş, o da kardeşlerine Allah’ın verdiği nimetten ikram edecek, sevap kazanacak. Yemek yedirecek, “Buyurun, bizde çorba içelim!” diyecek, ziyafet çekecek, tanışacaklar.

Bakın, “*Es-selâmü aleyküm!*”, tanışma, ondan sonra yemek yedirme;

“—Bizim eve buyurun, bizim bahçeye buyurun! Sofraya gelin, oturun, buyurun yeyin, rica ederim!” filan derken, tanışma daha ileriye gitti.

Tabii yemek yiyen memnun;

“—El-hamdü lillâh, çok güzel olmuş, Allah razı olsun... Çok şükür. Tam gözüm kararmıştı, açlıktan bayılacak gibi olmuşum. Yedim, içtim el-hamdü lillâh, sağ olun. Fedâkârlık ettiniz, ikram ettiniz.” diye candan dua eder. Hele hele o devirde...

Şimdi tabii şu anda üretim arttığı için, en fakirin bile, hiç bulamıyorum diyen insanın bile, hiç olmazsa yiyebileceği bir şeyler, kolayca elde edebileceği şeyler var. Özellikle bizim ülkede... Ama bir yer düşünün ki yağmur yağmaz, ot bitmez, ekin çıkmaz, ağaç olmaz, meyve yok. Ne olacak orada?.. Hayvan yok... Ya avlanacak, öyle karnını doyuracak; ya ot ve bitkiden karnını doyuracak. İkisi de olmayınca, ya bir yerden getirilmiş olacak, ya da olan olmayana verecek. İnsanın en muhtaç olduğu şeyi ona sağlamak çok önemli...

c.Sıla-i Rahim Yapın!

(*Ve sılü'l-erhâm*) Bu da akrabalık bağlarının bağlantılı olması, koparılmamış olması, ilginin devam etmesi... *Sıla*, Arapça'da bahşış mânâsına geliyor. Akrabaya ilginin sadece merhaba ve ziyaret tarzında değil, aynı zamanda kesesini açıp da icabında para pul vermek, onun ihtiyacını karşılayacak malzemeyi vermek mânâsını da taşıyor.

Sıla-i rahim; evet akrabayı ziyaret etmek, ilgiyi devam ettirmek, sevgiyi canlı tutmaya, bağları sağlam tutmaya çalışmak ama, bir taraftan da ikram tarafı var işin; yedirmek, giydirmek, vermek, yardımcı olmak... Bu da çok önemli!

İnsanlar tek oldukları zaman, çok zor yaşarlar. Onun için, topluluk halinde yaşıyor insanlar. Yâni, tek başına yaşamak, bütün hayatın ihtiyaçlarını tek kişinin kendisinin sağlaması demek olacağından, zor olduğundan nasıl çalışıyor: Birisi ekmek yapıyor, ötekisi kumaş dokuyor, ötekisi ayakkabı yapıyor, öteki sebze yetiştiriyor, berikisi ticaret yapıyor... Böylece iş bölümüyle, faaliyet çeşitleriyle topluma herkes katkıda bulunuyor. Toplum renkli, bereketli oluyor, zengin oluyor.

Herkes kendisinde olanı vererek, olmayanı parayla veya mal takasıyla alarak, karşısındakinin emeğinden faydalanarak yaşamını, hayatını güzel bir şekilde sürdürüyor. Bu gayet güzel bir şey... Bu yardımlaşmanın kuvvetli olması lâzım! İslâm yardımlaşmanın, kardeşliğin kuvvetli olmasına çok önem veriyor. Özellikle akraba ilişkilerinin, çok daha ciddiyetle canlı tutulmasını tavsiye ediyor. *Silü'l-erhâm* bu mânâları ihtiva ediyor.

d.Gece Namazı Kılın!

(*Ve sallû bi'l-leyli ve'n-nâsü niyâm*) “İnsanlar uykudayken kalkın, geceleyin namaz kılın!” Bu da işte evliyâ olmanın yoludur.

Allah'ın sevgili kulu olmanın yolu nedir?.. Allah'ın divanına çıkmak, onunla münâcaat eylemek, onu zikretmek, ona şükretmek, onu düşünmek; ona derdini arz ederek, dua ederek, ihtiyacını belirterek onunla samimiyetini, yakınlığını ilerletmek.

Bu nasıl olacak?.. Gürültüde, parıltıda, gündüz patırtı içinde, hay huy içinde, alışveriş içinde insanlar birbirlerini işgal ettiğinden, meşgul ettiğinden, bu gündüz kolay olmuyor. Yalnız olduğu zaman, gece olduğu zaman, herkes uyuduğu zaman, tek başına kaldığı zaman; işte o zaman fırsat ele geçiyor.

Mahbubun, muhib ile baş başa kaldığı zaman oluyor. Yâni, sevenle sevilenin تنها, baş başa kaldığı zaman geliyor. Başka ilişkilerin hepsi sükûna ermiş, kesilmiş oluyor. O zaman zikreden, o zaman Kur'an okuyan, o zaman namaz kılan, o zaman tefekkür eden, o zaman eline tesbihi alan, o zaman gözyaşı döken, çok büyük sevap kazanıyor.

رَكَعَتَانِ مِنَ اللَّيْلِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا

(*Rek'atâni mine'l-leyli hayrun mine'd-dünyâ ve mâ fîhâ*) “Geceleyin kılınan iki rekat namaz, dünyadan da, dünyanın içindeki her şeye sahip olmaktan da daha hayırlı.” Neden?.. Çok büyük sonuçlar doğuruyor, Allah'ın sevgili kulu olmayı sağlıyor da, onun için. Hararetle tavsiye ediyor Peygamber SAS Efendimiz.

Kur'an-ı Kerim'de de:

وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَكَ
رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا

(الإسراء: ٧٩)

(*Ve mine'l-leyli fetehecced bihî nâfileten lek, asâ en yeb'aseke rabbüke makâmen mahmûdâ*) diye, Peygamber Efendimiz'e Kur'an-ı Kerim'de Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin tavsiyesi var.

“—Geceleyin teheccüde kalk, teheccüd namazı kıl; böylece Allah seni hiç bir insanın ulaşamadığı, insanoğlunun kazanabileceği en yüksek mertebe olan Makâm-ı Mahmûd'a seni Allah yerleştirsün, ulaştırsın, çıkartsın!” (İsrâ, 17/79) diye, Allah-u Teâlâ Hazretleri emrediyor.

Gece ibadetini sizlere çok tavsiye ediyorum. Tabii selâmı çok tavsiye ediyorum. Çünkü bir insan birisiyle selâmlaşır, tanışır, arkadaş olursa, bir derecesi artacak. Arkadaş olmanın çok sevabı var. Böylece muhabbet olacak. Muhabbet olduktan sonra da, birlik ve beraberlik içinde çok başarılar sağlanacak.

Selâmı tavsiye ediyorum, selâmlaşmayı, herkesin iyiliğini isteyip sokulmayı, geçimli olmayı, herkesle güzel ilişkiler kurmayı tavsiye ediyorum.

e.Allah İçin Sevin, Allah İçin Kızın!

Tabii, herkesle güzel ilişkiler dediğim zaman, böyle cıvık bir yumuşaklığı tavsiye etmiyor İslâm; onu kasetmiyorum. Yâni eğriye eğri, doğruya doğru... Çünkü, yanlışlığın karşısına çıkmak da fazilettir. Yoksa, yanlış yapanın karşısında da yumuşak durmak, karşı tarafta bir adam öteki adamı dövüyor, svyor. Sen buradan oturup, “Ben etliye, stlye karışmam!” diye kenarda durursan, bu da İslâm’da uygun olmuyor.

İslâm’da güzel ahlâk, iyiliği desteklemek, kötülüğü engellemektir. Emr-i ma’ruf, nehy-i münkerdir. Kötülüğün karşısında müslüman, onu engelleyici bir tavır alacak.

“– Efendim nezâkete sığar mı?..”

Tabii, elbette. Asıl nezâket işte o. Bir haksız kişi, haksızlık yaparken onu yaptırtmamak, engellemek. Zâlim zulüm ederken zulmü engellemek, hırsıza hırsızlığını yaptırmamak, arsızza arsızlık yaptırmamak, terbiyesizin terbiyesizlik yapmasına fırsat vermemek. O da İslâm’ın iki taraflı, dengeli terazisinin tam olduğunun alâmeti.

Yoksa yle cıvık bir yumuşaklık, yılışık bir yumuşaklık, pısırık bir yumuşaklık değil. İslâm’ınki kahraman bir yumuşaklık, engin bir yumuşaklık... Ama yerine göre müdahale edecek, sözü söyleyeceği zamanı bilecek. Efendi, cesur, kahraman, hakkı tutan, hakkı söylemekten korkmayan, çekinmeyen kimse olacak müslüman.

Öyle, “Gülelim, oynayalım, herkesi sevelim!” tarzında değil. Herkes sevilmez. Kötü insan sevilmez. Sevginin bir tarafı da sevmemektir, buğz etmektir. O da bir çeşit olumsuz sevgi demektir. Sevmemek ne demek?.. Eksi sevgi demek... Sevmemek de var. (*El-hubbu fi'llâh*) Allah için sevmek de var İslâm'da; (*el- buğzu fi'llâh*) Allah için sevmemek de var. O olmazsa olmaz.

Yâni, bir insan kızılacak kimseye, kötü kimseye, kötülüğü yapan kimseye Allah için kızmıyorsa, zulmü, zâlimi engellemiyorsa, o zâlimi seviyorsa; olmaz. Yâni, hubb-u fillâh da var, buğz-u fillâh da var.

Bizde böyle alışılmış, gazetelerde Ramazan'da cıvık cıvık:

“—İşte İslâm sevgi dinidir...”

Açıklamak lâzım her şeyi, yerli yerince konuşmak lâzım! Sevgi ama, gel de bakalım, şu yerleri yurtları yıkan, bombaları atan, diyarları harabeye çeviren insanları sev...

Fransızlar Cezâyir ahâlisinin üçte birini kesmişler. Bunun neresini seveceksin?.. Neresi medeniyet?.. Hani Fransız inkılâbı, hani insan hakları?..

İtalyanlar Libya'ya saldırmışlar, vahaları yakmışlar, insanları öldürmüşler... vs. vs... Yâni, bunun neresi medeniyet?.. Bal gibi vahşet, bal gibi istilâcılık, bal gibi barbarlık...

Bal gibi dediğim tatlı mânâsına değil, apaçık, kesin mânâsına.

İşte en büyük barbarlığı kendileri yapıyorlar. Hani Romalılar veya Yunanlılar kendilerine medenî derlermiş, dışarıdakilere barbar derlermiş... Barbarlığı kendisi yapıyor. Anasını saymaz, babasını saymaz, hakkı kabul etmez, mazluma acımaz, yardım etmez... Öyle medeniyet mi olur?..

Bizim ecdadımızın en büyük özelliklerinden birisi, mazluma yardım etmek, mazlumun yanında yer almak, zâlimin karşısına dikilmektir. Dinimizde çünkü en sevaplı işlerden birisi, en sevaplı cihad, zâlim sultanın karşısında hak sözü söylemektir. İşte onun için İslâm'ı tam anlamak lâzım, tam anlatmak lâzım; yanlış anlamaları da engellemek lâzım!

İslâm sevgi dinidir; tamam ama, sevginin olumsuz sevgi tarafı da vardır. Yâni iki tarafı da vardır işin. Bu yanı da vardır, o yanı da vardır. Kuzey kutbu da vardır, güney kutbu da vardır. Doğu tarafı da vardır, batı tarafı da vardır. Her şeyi, eğri de otursa insanın hudutlarını çizerek doğru söylemesi lâzım!

Fıkıh dediğimiz şey, kıymetli ilim. Dinde fakih olmayı meselâ Allah'tan isteyecek her müslüman.

“—Yâ Rabbi, beni dinde fakih eyle.” ne demek?

“—İlmi, irfanı, sezgisi, terazisi doğru olan, tam olan insan eyle!” demek.

Yâni, eğriyi doğruyu anlayacak.

Zâlîme gidip acımak, mazlumu herkes tepe-
lerken iki tekme de o vurmak; bu müslümanlık
değil... Zulmün karşısında susmak; o da müs-
lümanlık değil... Zengine zenginliğinden dolayı
dalkavukluk edip, güleç yüzle karşılamak; faki-
re fakirliğinden dolayı kaş çatmak; bu da İslâm
değil...

“Bir insan zengine karşı, sırf zenginliğinden
dolayı, dalkavukluk için, tezellül, tabasbus
ederse, yâni böyle eğilip bükülürse, dininin üçte
ikisi gider.” buyuruyor Peygamber Efendimiz.

Fakir bile olsa, sakın duracak. Yanlış yapıyorsa;
“Ey zengin! Sen zenginsin ama, bak şu sözün,
şu işin yanlış!” diyebilecek. Ondandır para gelecek
diye umduğundan, şak şak şak; olmaz.

Yâni, İslâm her şeyi ölçülü yapmıştır, ölçü
koymuştur. İslâm ölçü dinidir. Rahmân
Sûresi’nde;

وَوَضَعَ الْمِيزَانَ

(الرحمن: ٧)

(*Ve vadaa’l-mîzân*) [Ve mîzânı, dengeyi o
koydu.] (Rahmân, 55/7) diye geçiyor. İslâm
ölçü koymuş, İslâm terazili bir dindir.

Her şeyin ölçüsü vardır, ölçüğü vardır. İlâcın
ölçüsünü kaçıırırsan, zehir olur, öldürür insanı.
İlâcı ilâç olacak ölçüde kullanmak lâzım!

Fazla ölçüde kullanırsan zehir olur, hastayı öldürürsün. Doz diyoruz, miktar; ilâcın alınma miktarı önemli. Az da olsa olmaz, çok da olsa olmaz. Çok olsa öldürür, az olsa tesir etmez.

Miktar çok önemli... Konuşmanın miktarı da çok önemli...

Sevmenin miktarı da önemli... Peygamber Efendimiz diyor ki:³

أَحِبُّ حَبِيبَكَ هَوْنًا مَا عَسَى أَنْ يَكُونَ بَغِيضَكَ
يَوْمًا مَا وَأَبْغَضُ بَغِيضَكَ هَوْنًا مَا عَسَى أَنْ يَكُونَ
حَبِيبَكَ يَوْمًا مَا

ت. هب. عن أبي هريرة؛ طب. عن ابن عُمَرَ وعن ابن عمرو؛ قط. في الأفراد عد. هب.
عن علي موقوفًا

³ Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.447, no:1321; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.V, s.260, no:6593; Taberî, *Tehzîbü'l-Âsâr*, c.IV, s.489, no:1705; İbn-i ebî Şeybe, *Musanne f*, c.XIV, s.102, no:37026; Ziyâü'l-Makdîsî, *el-Ehâdîsü'l-Muhtâre*, c.I, s.247, no:434; Ebü'ş-Şeyh, *el-Emsâl*, c.I, s.149, no:111; Temmâmü'r-Râzî, *el-Fevâid*, c.II, s.208, no:1539; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.XXX, s.371, Hz. Ali RA'dan.

Tirmizî, *Sünen*, c.VII, s.277, no:1920; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.III, s.357, no:3395; Taberî, *Tehzîbü'l-Âsâr*, c.IV, s.489, no:1711; Temmâmü'r-Râzî, *el-Fevâid*, c.II, s.208, no:1543; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.XI, s.427, no:6316; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.II, s.298; Ebû Hüreyre RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.V, s.213, no:5119; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.I, s.430, no:739; Temmâmü'r-Râzî, *el-Fevâid*, c.III, s.434, no:1432; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.V, s.213, no:5120; Abdullah ibn-i Amr RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IX, s.24, no:24742; *Mecmaü'z-Zevâid*, c.VIII, s.167, no:13103; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.53, no:130; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.I, s.440, no:707.

(*Ühbub habîbeke hevnen mâ*) “Sevdiğin insanı ihtiyatla sev, gözü kapalı sevme! (*Asâ en yekûne bağîdeke yevmen mâ*) Bir zaman gelir, belki düşman olursun. Ona göre tedbirli ol! (*Übğud bağîdeke hevnen mâ*) Düşmanlık ettiğin kimseye de ihtiyatlı davran! (*Asâ en yekûne habîbeke yevmen mâ*) Belki bir gün gelir barışırsınız, dost olursunuz. Sonra söylediğin, sarf ettiğin bir sözden dolayı mahcup olursun.”

İhtiyatlı olmak lâzım, kendisini tutmak lâzım! İslâm işte ifrat ve tefridin arasındaki itidal ve denge yolu. Çok güzel... Ne ifradı, aşırı gitmeyi, çok yapmayı tavsiye etmiş; ne az yapmayı tavsiye etmiş. Yâni *optimum* dedikleri, en faydalı, en uygun, en müsait şeyi tavsiye etmiş.

“—Efendim, falanca dinde boşanmak yok.”
Boşanmak gerekebilir bazen, boşanmak niye yok.

“—Falanca dinde de boşanmak var, istediğin gibi boşan...”

O kadar da olmaz. Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁴

⁴ Ebû Dâvud, *Sünen*, c.I, s.661, no:2178; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.650, no:2018; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VII, s.322, no:14671; Temmâmü'r-Râzî, *el-Fevâid*, c.I, s.21, no:26; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.IV, s.323; İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.II, s.63; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.V, s.422; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Lafız farkıyla: Ebû Dâvud, *Sünen*, c.I, s.661, no:217; İbn-i Ebî Şeybe, *Musanef*, c.IV, s.187, no:19194; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VII, s.322, no:14672; Muhârib ibn-i Dessâr Rh.A'ten. Hâkim, *Müstedrek*, c.II, s.214, no:2794; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan. Dâra Kutnî, *Sünen*, c.IV, s.35, no:96; Muaz ibn-i Cebel RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IX, s.1160, no:27872; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.27, no:39; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.I, s.115, no:170.

أَبْغَضُ الْحَلَالِ إِلَى اللَّهِ الطَّلَاقُ

(د.ه.ك.ع.د.ق. عن ابن عمر)

RE. 8/2 (*Ebğadu'l-halâli ila'llàh, et-talâk*)
“Allah’ın en sevmediği helâl, boşanmadır.”
Boşanma helâl ama, var ama; haksız, yersiz olursa, Allah kızar.

Bir kadın kocasından ayrılmaya kalkıyor.
Diyorlar:

“—Kardeşim, kızım, yavrum, evlâdım; bak kaç çocuğunuz var!

Sen şimdi neden boşanmaya kalkıyorsun?..
Bunca yıl aklın başında değil miydi? Sen buna gönül arzusuyla, gönül vererek, evet diyerek varmadın mı, evlenmedin mi? Şimdi niye ayrılmak istiyorsun?..
Bir kadın kocasından kendisi ayrılmak isterse, cennetin kokusunu koklayamaz. Halbuki cennetin kokusu cennetten taşar, beş yüz yıllık mesafeden bile duyulur.”

Cennetin kokusunu koklayamaz, yâni cennetin yanına bile yanaşamaz demek. Ne kadar kötü bir şey!..
Ne yapacak? Yuvasına sâdık olacak.

“—Gönlüm ısınmıyor.”

Senin gönlüne şeytan girmiş, ondan ısınmıyor.
Bak üç tane, dört tane çocuk var. Ayrılacaksınız, çocuklar analı-babalı öksüz olacak. Senin sorumluluk duygun yok mu?..
Artık büyüt şu çocukları... Kendi başına kaldığınız zaman,
“Ben senden bıktım, sen benden bıktın; haydi ayrılalım!” diye konuşun ama, sorumluluklarınızı bilin!

Anne olmak demek, baba olmak demek, sorumluluklar yüklenmek demek... Adam baba olmuş; kumarhanede paraları harcıyor, meyhanede paraları harcıyor, eve para getirmiyor. Çocukların sorumlususun, Allah senden soracak. Bu çocuklar da senden hesabını soracaklar. Yâni koca da sorumlu, hanım da sorumlu, herkes sorumlu. Herkesin hakları da var, görevleri de var. Öyle dengeli hepsi... İslâm, denge dini...

“Böyle yaparsanız, yâni dengeli müslüman olursanız, geçimli olursanız, selâmı yayarsanız, cömert olursanız, yemek yedirirseniz; böyle bir eli açık, cömert, arkadaş canlısı kimse olursanız; akrabalarla bağları güzel yaparsanız; ama Rabbinize karşı kulluğunuzu da güzel yapmak için, gece ibadetine de kalkar, teheccüd namazlarını da kılırsanız; (*tedhulü'l-cennete bi-selâm*) selâmetle, esenlikle cennete girersiniz!” diye buyuruyor. Sahih bir hadis-i şerif.

Evet, kolay... Zâten Peygamber SAS Efendimiz, çok güzel bir eğitici. Çok çok ibret alınacak; herkesin, her meslekten insanın İslâm'dan ibret alması gerekiyor. Peygamber SAS kısa, özlü öğretiyor. Yâni: “Ben size İslâm'ı anlatacağım, dinleyin...” Hadi bakalım, arkası gelecek sayıda, arkası gelecek sayıda, arkası gelecek sayıda... Artık kavrayamaz duruma geliyor kişi, İslâm'ı anlayamıyor. Müslüman ama İslâm'ı anlayamıyor.

Bugünün müslümanları öyle. İslâm'ın özünü, esasını, ana yapısını anlayamamışlar. Koca koca çamları deviriyorlar, koca koca hatalar yapıyorlar. Müslümanım sanıyorlar kendilerini, samimiyetle kendisini müslüman sanıyor, halbuki kesin olarak İslâm'dan ayağı kaymış, uçuruma yuvarlanmış oluyor. Yanlış işler yapıyor, "Allah kerimdir!" diyor, "Benim bir kaç küçük günahım var!" diyor, "Allah beni affetmeyecek de kimi affedecek?" diyor.

Allah affeder veya affetmez, senden utanacak mı, çekinecek mi?.. Sen neye müstehaksan onu yapacak. Bu lâfları söylüyor. Sen de bakıyorsun: "Yâ kardeşim! Şimdi ben oturup senin günahlarını, hatalarını, benim gördüğüm sevmediğim taraflarını saymaya kalksam, ciltlerle ansiklopedi olur. Sen pür hatasın, hâlâ 'Benim hiç hatam yok!' diyorsun. 'Kimi üzdüm, kimi kırdım?' diyorsun. 'Ben de müslümanım!' diyorsun, öyle sanıyorsun." Yâni öyle değil.

Peygamber Efendimiz, ana hatlarıyla ve herkesin kolay anlayabileceği elle tutulur noktalarından işi anlatarak, bize İslâm'ı öğretiyor: (*Efşü's-selâm*) "Selâmı yayınız!" Bu, "Birbirinizi seviniz!" demenin müşahhas, elle tutulur, herkes tarafından anlaşılabilir bir tarafı. Yâni adam hiç bir şey anlamasa, "Selâmı yayayım, Peygamber Efendimiz yayın dedi." diye "*Selâmün aleyküm!*" dese; o da "*Aleyküm selâm*" diyecek, "Merhaba" diyecek, "Neredensin, nasılsın?.." bilmem ne diyecek... Böylece ahbaplık olacak. Yâni kâbil-i tatbik, kolay uygulanabilir yolundan kısaca öğretiyor ve herkesin hatırında kalacak şekilde söylüyor.

“Haa, cömert olacaktım, tamam...” Yemek yedirmeyi tavsiye olarak öğrenmiş olan insan, ne yapar? Daha küçük ikrâmı daha rahatlıkla yapar, daha kolayca yapar. Demek ki, ikrâm olacak, kendisinin sahip olduğu şeyleri başkalarına sunabilecek, al diyecek. Ona alışacak.

Meselâ bunu küçük çocuğa öğretebilir insan:

“—Yavrum, al sana çikolata!.. Tamam kucakladın. Tamam, benim çikolatam diyorsun. Hadi bakalım, bir parçasını da şu çocukcağıza ver! Bak nasıl bakıyor uzaktan, çikolatanın çikolata olduğunu anladı. Hadi bakalım, ‘Al kardeşim!’ de, bir parçasını ona ver.”

(*At’imu’t-taàm*) emrinin çocuğa öğretilmesi.
Çocuk:

“—Yok, vermem, hepsini ben yiyeceğim!”

“—Sen bunun hepsini yiyecek olsan, zaten hastanelik olursun.

Koca çikolata... Birazını vermeye alış!”

“—E biter...”

“—Biter ama ötekisi hiç yemiyor. Biterse beraber bitsin, o da yesin, sen de ye!..”

İşte böyle küçükten, kâbil-i tatbik, uygulanması kolay şeylerden çocuğa öğretirsen, çocuk iyi bir çocuk olur, iyi bir insan olur. Hayatta da başarılı olur.

Bazı ikramlar yapmak gerektiğini bilir; hanımına ikram yapar, komşusuna ikram yapar, müşterisine ikram yapar.

“—Bu malın kaç?..”

“—Şu kadar...”

“—İkramı bunun?..”

Demek ki, dükkân sahibinin de müşteriye bir ikramı varmış.

Ne kadar güzel söylüyorlar. Yâni, tenzilâtı ne güzel söylüyor;

“—Bunun ikramı nedir?” diyor.

İşte bunları Peygamber Efendimiz öğretirken hem kısa söylüyor, hem de uygulanabilir bir şeklini söylüyor. Onu uyguladığın zaman, o güzel şeyi, âdeti, örfü güzelce yakalamış oluyorsun.

(*Silü'l-erhâm*) “Akrabalarınıza bağlantıyı kur!” Tabii gidersen, gelersen, “Dayım, teyzem, amcam, yengen, yeğenim...” derken; konuştun mu dertleşirsiniz, yardımlaşılırsınız, muhabbet olur. O da, “Bu bizim yeğen çok iyi bir insandır. Bizi unutmaz, gelir gider.” der. Böylece iş biter yâni.

Geceleyin namaza kalkmak; bu çok faydalı. Bir kere bunda sonsuz eğitimler var... Uykuyu bölmek tavsiyesi var.

“—Geceleyin horul horul uyuma! Bir de yaptığın işleri düşün, zihnini kullan, hafızanı kullan, tefekkür kabiliyetini geliştir!” meselesi var, tevazu meselesi var...

Ma’rifetullah dediğimiz çok kıymetli cevhere sahip olmanın yolu burası, oraya götüren geçit bu... Kâbil-i tatbik uygulamalardan çok yüksek duygulara, eğitimlere götürüyor Peygamber Efendimiz.

“—Böyle yaparsanız, cennete de girersiniz!” diyor, mükâfatı da kısaca söylüyor.

Demek ki bir hadisi dinlese, bir hadisi uygulasa bir insan cennete gidebilir. İşte size bir hadis, haydi uygulayın; buyurun cennete!..

f. İlim Öğrenin!

Üç hadis olsun diye, altındaki hadis-i şerifi de okuyorum:⁵

يَا أَيُّهَا النَّاسُ عَلَيْكُمْ بِالْعِلْمِ قَبْلَ أَنْ يُقْبَضَ وَقَبْلَ
أَنْ يُرْفَعَ الْعَالِمُ وَالْمُتَعَلِّمُ شَرِيكَانِ فِي الْأَجْرِ وَلَا
خَيْرَ فِي سَائِرِ النَّاسِ بَعْدُ

(طب. خط. عن أبي أمامة)

RE. 495/5 (*Yâ eyyühe'n-nâs! Aleyküm bi'l-ilmî, kable en yukbeda ve kable en yürfa'. El-àlimü ve'l-müteallimü şerîkâni fi'l- ecr, ve lâ hayra fî sâiri'n-nâsi ba'd.*)

Ebû Ümâme Hazretleri'nden rivayet olunmuş. Taberânî ve Hatîb-i Bağdâdî kaydetmişler kitaplarına. (*Rahmetu'llâhi aleyhimâ.*)

Efendimiz bu hadis-i şerifinde şöyle hitap ediyor:

⁵ İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.254, no:224; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.VIII, s.220, no:7885; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.II, s.212, no:645; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.V, s.165; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.XXXVII, s.211, no:4313; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.16, no:4022; Ebû Ümâme el-Bâhilî RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.X, s.299, no:28868; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XXIII, s.174, no:25778.

(*Yâ eyyühe'n-nâs!*) “Ey ahâli, ey insanlar! (*Aleyküm bi'l-ilm*) Size ilmi tavsiye ederim, ilme sarılın, ilim öğrenin, ilmi size öğütlerim; (*kable en yukbeda*) ilim alınmadan önce, (*ve kable en yürfea*) ve ortadan kaldırılmadan önce... Elinizden alınmadan, ortadan kaldırılmadan ilim öğrenmenizi size tavsiye ederim!”

İlim nasıl alınır?.. Alimler gider, bilgiler alimlerle beraber gider, o konu kapanır. Yâni bir usta ölür, o meslek sırrı onunla beraber gider. Onu artık bir daha, birisi onun kadar güzel yapamaz.

Peygamber Efendimiz birçok şeyler öğretiyor. Onun etrafında bulunan ashabı bunları öğreniyorlar. Yeniler de oradan öğrenecekler. Onların yanına giderlerse öğrenirler. Gitmezlerse, o zâtlar, o Peygamber Efendimiz'in mübarek ashabı gittiği zaman, ne Kur'an ilmi, ne tefsir ilmi, ne hadis ilmi, ne fıkıh ilmi, ne kelâm ilmi gelişir. Hepsi ölenle giderse, geride cahillik kalır. Cahiliye çağı gene gelir, şimdi olduğu gibi.

Şimdiki zamanın insanların yaptıkları işlere bakarsanız, tam İslâm'dan önceki Arap cahiliye devri gibi, çöl bedevîleri gibi, daha fenâ... Yamyamlar gibi... Tamtam çalan yamyamlar durumuna gelmişler. İşte birbirlerini öldürüyorlar, yiyorlar... Haram, yalan dolan, hırsızlık, arsızlık, yüzsüzlük... Yâni, başkasına zarar verici her türlü olumsuz uygulama...

Halbuki medeniyet dediğimiz şey, bir insanın yaptığı işin başkasına zarar vermeyecek şekilde olması. Hürriyetler başkasının hürriyetleriyle

sınırlı. Ama gel de anlat... Kitaplar yazıyor ama, gel de insanların uygulamalarında onu gör. Çarşı pazar, aldatmaca, hile... Faturalar sahte, naylon... Vergiler kaçırılır; tartılar, ölçüler eksik olur, mallar hileli olur... vs. vs. İlim gittiği zaman öyle olur.

“—İlim elinizden alınmadan önce ve ortadan kaldırılmadan önce ilim öğrenin!” diyor Efendimiz.

(El-àlimu ve'l-müteallimu şerîkâni fi'l-ecr)
“İlmi bilen alim de, ilme tâlip olan, öğrenen öğrenci de sevapta ortaktır.” Ortaklık, ikiye bölmek mânâsına değil; o da sevap alır, bu da sevap alır mânâsına... Yâni, yüz tane sevap varsa, ellisini o alır, ellisini o alır mânâsına değil; yüz sevap bu alır, yüz sevap o alır mânâsına...

Yâni, öğreten sevap alır da, öğrenen sevap almaz mı?.. O da alır. Neden?.. Öğrenen olmasa öğreticinin malını kim alacak, o kime malını satacak. Müşteri olmazsa, dükkâncı nasıl kâr edecek? Onun için ikisi de önemli. İkisi ecirde, sevapta ortak... İkisi de alır sevabı.

(Ve lâ hayra fî sâiri'n-nâsi ba'dü) “Artık bunların dışında, bundan sonra başka insanlarda; yâni din ilmini ilerletmeyen, öğrenmeyen kimselerde hiç bir hayır yoktur.”

“—Hocam, benim çocuk Amerika'ya gitti de bilgisayar mühendisi oldu, döndü.”

Ötekisi cevap veriyor:

“—Benim çocuk da Avrupa'nın falanca şehrine gitti, hukuk tahsili yaptı İsviçre'den Lozan Üniversitesi'nden döndü de, falan da, filân da...”

Peki, sen bunlara İslâm'ı öğrettin mi, imanı öğrettin mi, Allah'ın varlığını, birliğini biliyorlar mı?.. Mü'min insanlar mı, kâfir insanlar mı?.. Dürüst insanlar mı, ahlâklı mı, ahlâksız mı?.. Milliyetine, örfüne, adetine, güzel ecdadımızın yoluna bağlı mı?.. Yoksa dejenere mi olmuş, kozmopolitleşmiş mi?.. Kayıp mı olmuş, başka bir milletin malı mı olmuş?.. Kimin örfüyle, âdetiyle, ilmiyle, irfanıyla, harsıyla, medeniyetiyle yetişirse, ona hizmet ediyor. Hatta gidiyor, oraya yerleşiyor. Onu öyle güzel yetiştirebilmiş mi?..

Başka insanlarda hayır yok... Yâni, din ilmini öğrenmemişse, din ilmini öğrenmediği zaman, sırf alim olmak, sırf öğrenci olmak fayda vermiyor, Allah onları mükâfatlandırmıyor. Ama imanlı olduğu zaman, her işi sevap oluyor. Askerin nöbet tutması sevap oluyor, silâh atması sevap oluyor, tâlimi sevap oluyor... Adamın çoluk çocuğu başkasına muhtaç olmasın diye alış-verişe gitmesi, kazanması sevap oluyor... Yâni, iman olunca her şey sevaplanıyor. İyi niyet olduğu için, bütün icraat, bütün işler sevaplı oluyor. İmanı olmadığı zaman da, hiç sevap olmuyor.

“—Falanca adam şöyle oldu, böyle oldu, şehid oldu...”

Şehid olmak için birinci şart, mü'min olmaktır. Adam mü'min değilse, niçin şehid olsun?.. Şehid olmaz ki... Şehid olmak için mü'min olmak lâzım! Yâni, müslüman ordusuyla düşman ordusu karşı karşıya geliyor. Buradan da ölüyor, oradan da ölüyor. Buradan ölen cennetlidir, mü'min, Allah rızası için yapıyor işi... Oradan ölen cehennemlidir, çünkü Allah'ın düşmanı.

“—İkisi de ölüyor, vatan için ölüyor?..”

O da vatani için ölüyor ama, doğru yere iltihak etsin! Niye yanlış yolda, yanlış cephede, yanlış yerde yer alıyor da, yanlışlıkları destekliyor? Niye yanlışlıkların yaygınlaşmasını sağlayan yerde, oranın varlığını kuvvetlendiriyor, ona destek oluyor?..

Bir kimse mü'minlerin arasında dursa, akli fikri kâfirlerle beraber, onları beğenir tarzda olsa; onlardan sayılır. Bir kimse kâfirlerin arasında olsa, akli fikri mü'minlerle beraber ve mü'minlerin hayrına, yardımına olsa; o sevap alır. Yâni kim bir topluluğun fikir bakımından, inanç bakımından, niyet bakımından yanında yer alıyorsa, onlardan sayılır:⁶

Deylemî. *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.519, no:5621; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IX, s.36, no:24735; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.1585, no:2588; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XXI, s.345, no:23699; RE. 441/4.

مَنْ كَثَرَ سَوَادَ قَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ

(الديلمى عن ابن مسعود)

(Men kessera sevâde kavmin, fehüve minhüm)
[Bir kimse bir kavmin kalabalığını arttırırsa, o da onlardan olur.] Kimin yanında yer alıyorsa, kimi destekliyorsa ondan sayılır.

Alim ve müteallimden başkalarında hayır yoktur. Ama bu ilim, irfan, imanlı olacak! İmansız olursa, hiç kıymeti yok. Bunu açıkça söylemek lâzım! Herkes aynı sevabı alamıyor.

g. Takvâyı Ticaret Edinin!

Ve üçüncü hadis-i şerif:⁷

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّخِذُوا تَقْوَى اللَّهِ تِجَارَةً يَأْتِكُمُ
الرِّزْقُ بِلا بُضَاعَةٍ وَلَا تِجَارَةٍ ثُمَّ قَرَاءَ وَمَنْ يَتَّقِ
اللَّهُ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَ يَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا

يَحْتَسِبُ

(طب. حل. وابن مردويه عن معاذ)

⁷ Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XX, s.97, no:190; Taberânî, *Müsnedü'ş-Şâmiyyîn*, c.I, s.233, no:415; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VI, s.86; İsfahânî, *el-Emsâl fi'l-Hadîs*, c.I, s.94, no:55; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.V, s.270, no:8154; Muaz ibn-i Cebel RA'dan.

Mecmaü'z-Zevâid, c.VII, s.266, no:11421; *Kenzü'l-Ummâl*, c.II, s.371, no:1007;

Keşfü'l-Hafâ, c.I, s.312, no:1007; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XXIII, s.112, no:25679.

RE. 495/7 (Yâ eyyühe'n-nâs! İttehizû takva'llâhi ticâreten ye'tîkümü'r-rizku bilâ büdâatin ve lâ ticâreh, sümme karaa: Ve men yettekî'llâhe yec'al lehû mahracen. Ve yerzühü min haysü lâ yahtesib)

Bu hadis-i şerif Taberânî, Ebû Nuaym ve İbn-i Mürdeveyh tarafından, –rahmetu'llâhi aleyhim ecmaîn– Muaz RA'dan rivayet edilmiş. Peygamber SAS Efendimiz diyor ki:

(Yâ eyyühe'n-nâs) “Ey insanlar, ey ahâli! (İttehizû takva'llâhi ticâreten) Takvâyı, Allah korkusunu, müttakîliği kendinize kazanç kaynağı edinin! Kazanç kaynağınız takvânız olsun! (Ye'tîkümü'r- rizku bilâ bi-dâatün ve lâ ticâreh) Takvâ sahibi olursanız, sizin rızkınız, nimetiniz Allah tarafından size malsız, sermayesiz, ticaretsiz gelir.”

“–Allah Allah! İnsan Allah'ın sevgili kulu olursa, haramlardan, günahlardan sakınır, Allah'tan korkar, müttakî bir kul olursa, öyle mi olur?..”

“–Evet öyle olur.”

Sonra, Peygamber SAS Efendimiz ayet-i kerime okumuş:

وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ

لَا يَحْتَسِبُ

(الطلاق ۲-۳)

(*Ve men yettekı'llàhe yec'al lehû mahracâ.*)
“Kim Allah’tan korkarsa; haramdan, gûnahtan, yanlışlıktan sakınırsa; Allah’ın emrini tutmakta titizlenirse; Allah ona sıkıntısından bir çıkış yolu gösterir, darlığını giderir, sorununu çözer. (*Ve yezukhü min haysü lâ yahtesib*) Ve ummadığı yerden ona rızık gönderiverir, rızıklandırır, nimetlendirir, mükâfatlandırır.” (Talâk, 65/2-3)

Demek ki doğruymuş, Allah’ın sevgili kulu olunca Allah mükâfatını gönderiverir. Nasıl gönderir?..

Havadan gönderir, karadan gönderir, doğrudan gönderir, dolaylı gönderir, o gelir. Nereden göndereceğini öyle güzel bilir, öyle güzel gönderir ki, herkes şaşırır, herkes hayret eder, herkes hayran kalır.

Allah hepimizi Allah’tan korkan, düşünceli, temiz, iyi müslüman eylesin... İslâm’a sımsıkı sarılmayı nasib etsin... Fırtınalardan, kasırgalardan, deryânın çalkantılarından iman gemisi batmayanlardan eylesin...

Fırtınalı bir devirde yaşıyoruz. Herkes bir şeyler söylüyor. Bilen söylüyor, bilmeyen söylüyor. Ünvanlısı söylüyor, ünvanlısı söylüyor... Ama ben kenardan şöyle bakıyorum, kimseye kasdım yok; diyorum ki:

“—Ben sıradan bir insan olsam, şimdiki bilgilerim olmasa, profesörlüğüm olmasa, Arapça’m olmasa, Kur’an okumamış, hadis okumamış olsam; şu sıradan ahalinin içindeki falanca kardeş gibi olsam, acaba gerçeği bu

kadar yalanın arasında nasıl anlayabilirim?.. Anlayabilir miyim, anlayamaz mıyım?..” diye korkuyorum. Çok zor...

“—Çare ne?..”

İlim öğrenmek. İlmî öğrenirse insan, gerçeği anlar.

“—Hangi ilmi?..”

Önce Kur’an’ı ve hadis-i şerifi, dini öğrenirse o zaman doğruyu, yanlışı çok iyi anlar. Hele hele önce hadis-i şerifi öğrenirse, Kur’an’ı da dosdoğru anlar.

Şimdi herkes, “Kur’an şöyle diyor, böyle diyor.” diyor. Kur’an’da kastedilmeyen mânâya, ayeti delil olarak gösteriyor. Halbuki o ayetten çıkan anlam o değil. Kur’an’da böyle buyruluyor diye, yalan yanlış ahkâm çıkartıyor. Tabii hem kendisi sapıtıyor, hem de başkalarını sapıtıyor.

Onun için, Allah gerçeği görmeyi nasib eylesin... Hakîkati görmeyi, yakalamayı nasib eylesin... Kanmamayı, aldanmamayı, şaşırılmamayı nasib etsin...

Kalbimizin, yâni gönlümüzün iman dolu olmasını, takvâ dolu olmasını, Allah sevgisi dolu olmasını nasib etsin...

Bizi her türlü tehlikeden korusun... İyi kul olarak yaşayıp, huzuruna sevdiği kul olarak varmayı nasib etsin...

Aziz ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler, böylece üç hadis-i şerif tamam oldu.

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

11. 08. 2000 - AVUSTRALYA

[Bütün CUMA SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

